

Postępowanie w sprawach gospodarczych. Komentarz do wybranych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

z dnia 17 listopada 1964 r. (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.)

(...)

Część pierwsza. **Postępowanie rozpoznawcze**

Księga pierwsza. **Proces**

Tytuł I. **Sąd**

Dział I. **Właściwość sądu**

(...)

Rozdział 1. **Właściwość rzeczowa**

Oddział 1. **Podstawy właściwości**

Art. 16.

Właściwość sądów
rejonowych

§ 1. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem
spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

§ 2. (*uchylony*)

↪ Zob. także art. 2, 19–24, 200, 379 pkt 6 KPC.

Spis treści

A. Komentarz

1. Właściwość rzeczowa

2. Stwierdzenie niewłaściwości przez sąd

3. Właściwość rzeczowa sądu rejonowego

B. Linia orzecznicza

A. Komentarz

1. Właściwość rzeczowa. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne (czyli sądy rejonowe, sądy okręgowe i sądy apelacyjne), o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy. Właściwość rzeczowa określa, który sąd różnego rzędu, sąd rejonowy czy sąd okręgowy, rozpozna konkretną sprawę w I instancji.

2. Stwierdzenie niewłaściwości przez sąd. Zgodnie z art. 200 § 1⁴ KPC sąd, który stwierdzi swoją niewłaściwość, przekaze sprawę sądowi właściwemu. Z przepisu tego wynika, że w sytuacji stwierdzenia niewłaściwości rzeczowej, obowiązkiem sądu jest przekazanie sprawy sądowi właściwemu. Jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu, zachodzi nieważność postępowania.

3. Właściwość rzeczowa sądu rejonowego. Rozgraniczenie kompetencji (właściwości rzeczowej) sądów rejonowych i sądów okręgowych, jako sądów I instancji, ustawodawca oparł na zasadzie, że sądem I instancji jest sąd rejonowy, chyba że wyraźny przepis dla określonego rodzaju spraw zastrzega właściwość sądu okręgowego jako sądu I instancji. Wynika stąd, że odstępstwa od powyższej zasady mają charakter wyjątków i zgodnie z regułami logicznego wnioskowania przepisy wprowadzające te odstępstwa muszą być wykładane zawężająco. Musi istnieć zatem szczególnie przepis ustawy wskazujący właściwość sądu okręgowego jako sądu I instancji w poddawanej pod osąd sprawie. W szczególności chodzi tu o art. 17 KPC.

B. Linia orzecznicza

Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach między członkami samorządu zawodowego przedsiębiorców

Sprawy między członkami samorządu zawodowego przedsiębiorców, utworzonego ustawą z 30.5.1989 r. o samorządzie zawodowym niektórych przedsiębiorców (Dz.U. Nr 35, poz. 194 ze zm.), a organizacjami tego samorządu podlegają rozpoznaniu na drodze sądowej.

wyr. SN z 1.4.2004 r., II CK 130/03, OSNC 2005, Nr 4, poz. 68

Skutki rozpoznania w I instancji sprawy z zakresu prawa cywilnego przez sąd gospodarczy

Rozpoznanie w I instancji sprawy z zakresu prawa cywilnego przez sąd gospodarczy nie powoduje nieważności postępowania. Nie jest też samo przez się uchybieniem procesowym mającym wpływ na wynik sprawy, chyba że naruszenie przepisów o postępowaniu wywołało skutek nieważności lub miało wpływ na wynik sprawy.

post. SN z 16.2.2001 r., I CKN 1378/00, Legalis

Przekazanie sprawy pomiędzy wydziałem cywilnym a sądem gospodarczym

Przekazanie sprawy pomiędzy wydziałem cywilnym a sądem gospodarczym (wydziałem gospodarczym) w tym samym sądzie następuje na podstawie zarządzenia przewodniczącego wydziału lub postanowienia sądu, niepodlegających zaskarżeniu w drodze zażalenia.

uchw. SN z 22.7.1994 r., III CZP 87/94, OSNC 1995, Nr 1, poz. 5

Art. 17.

Właściwość sądów okręgowych

§ 1. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

- 1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia;
- 2) (*uchylony*)
- 3) o roszczenia wynikające z Prawa prasowego;
- 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami, o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;
- 4¹⁾ o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni;
- 4²⁾ o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną;
- 4³⁾ (*uchylony*)
- 4⁴⁾ o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem;
- 4⁵⁾ o roszczenia wynikające z naruszenia praw przysługujących na mocy przepisów o ochronie danych osobowych.
- 5) (*uchylony*)
- 6) (*uchylony*)

Spis treści

- A. Komentarz
 - 1. Sprawy o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe
 - 2. Sprawy o roszczenia wynikające z Prawa prasowego
 - 3. Sprawy o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa 75 000 zł
 - 4. Pozostałe sprawy należące do właściwości sądu okręgowego
- B. Linia orzecznicza

A. Komentarz

1. Sprawy o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe. Przy określaniu rodzajów spraw ustawodawca użył w art. 17 KPC m.in. określeń: „sprawa o prawa niemajątkowe” oraz „sprawa o prawa majątkowe”. Zaznaczyć należy, że o majątkowym lub niemajątkowym charakterze rozstrzyga wyłącznie przedmiot sprawy, a mianowicie majątkowy lub też niemajątkowy charakter dobra, którego ochrony żąda powód. O majątkowym charakterze roszczenia procesowego decyduje ściśle powiązanie zasadniczego przedmiotu rozstrzygnięcia z mieniem powoda lub – inaczej ujmując – bezpośredni wpływ rozstrzygnięcia na stan mienia powoda lub bezpieczeństwo tego mienia. Prawami majątkowymi są wszelkie prawa wywodzące się bezpośrednio ze stosunków prawnych obejmujących ekonomiczne interesy stron. Jeżeli oczekiwania powoda co do rozstrzygnięcia sądu skierowane są bezpośrednio na zaspokojenie interesu ekonomicznego, to sprawa dotyczy praw majątkowych (post. SN z 22.10.2010 r., V CSK 160/10, Legalis). Roszczenie majątkowe nie musi mieć charakteru pieniężnego. Sprawami majątkowymi mogą być zarówno sprawy o świadczenie, jak i o ustalenie albo o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. Jeżeli natomiast zamiarem powoda jest ukształtowanie stosunków osobistych, to roszczenie ma charakter niemajątkowy, bo nie zmierza do osiągnięcia bezpośredniego skutku ekonomicznego. Niemajątkowy charakter mają w szczególności prawa wynikające ze stosunków rodzinnych, małżeńskich oraz dobra osobiste wymienione przykładowo w art. 23 KC, takie jak: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska.

Jeżeli powód dochodzi jednym pozwem roszczenia niemajątkowego oraz łącznie z nim majątkowego, zawsze właściwy do rozpoznania sprawy w I instancji będzie sąd okręgowy, i to niezależnie od wartości przedmiotu sporu przy roszczeniu majątkowym. Na przykład przy żądaniu ochrony naruszonych dóbr osobistych uprawnionemu przysługują środki o charakterze niemajątko-

wym (o zaniechanie działania zagrażającego dobru osobistemu, a w razie dokonanego naruszenia – o dopełnienie czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, np. przeproszenie, odwołanie oświadczenia), a z drugiej strony środki o charakterze majątkowym (poszkodowany może żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny – art. 445 i 448 KC). Do poszkodowanego należy wybór tych środków. Może z nimi wystąpić w odrębnych procesach, zgodnie z właściwością rzeczową dla każdego z tych żądań. Może też oba rodzaje żądań zgłosić łącznie w jednym procesie i wówczas właściwy do rozpoznania sprawy w I instancji będzie sąd okręgowy.

2. Sprawy o roszczenia wynikające z Prawa prasowego. Roszczenia wynikające z Prawa prasowego, zarówno majątkowe, jak i niemajątkowe, podlegają rozpoznaniu w I instancji przed sądem okręgowym.

3. Sprawy o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa 75 000 zł. Prawami majątkowymi są wszelkie prawa wywodzące się bezpośrednio ze stosunków prawnych obejmujących ekonomiczne interesy stron. Jeżeli oczekiwania powoda co do rozstrzygnięcia sądu skierowane są bezpośrednio na zaspokojenie interesu ekonomicznego, to sprawa dotyczy praw majątkowych (post. SN z 22.10.2010 r., V CSK 160/10, Legalis). Roszczenie majątkowe nie musi mieć charakteru pieniężnego. Sprawami majątkowymi mogą być zarówno sprawy o świadczenie, jak i o ustalenie albo o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. Z wyjątkiem spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami, o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, które zawsze rozpoznawane są w I instancji przez sąd rejonowy, jedynym kryterium wskazującym na właściwość sądu okręgowego w pozostałych sprawach majątkowych jest przekroczenie kwoty 75 000 zł. W sprawach majątkowych innych niż pieniężne powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu. Sposób określenia tej wartości uregulowany został w art. 20–24 KPC, zgodnie z którymi:

- 1) do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego;
- 2) jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość;

- 3) w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok – za cały czas ich trwania;
- 4) w sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony – suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nieoznaczony – suma czynszu za okres 3 miesięcy;
- 5) w sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa wartość przedmiotu sporu oblicza się, przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda sumę odpowiadającą 3-miesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy należnemu od danego rodzaju nieruchomości;
- 6) w sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi suma wierzytelności. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza.

Sąd może sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaze sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych – przekaze temu z nich, który wskaże powód.

4. Pozostałe sprawy należące do właściwości sądu okręgowego. Do właściwości sądu okręgowego należą również sprawy o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni, sprawy o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, oraz o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, a także o roszczenia wynikające z naruszenia praw przysługujących na mocy przepisów o ochronie danych osobowych.

B. Linia orzecznicza

Kwalifikacja sprawy jako gospodarczej a stosowanie właściwych przepisów

1. Gospodarcza kwalifikacja sprawy oznacza przynależność konkretnej sprawy do kategorii spraw gospodarczych, które zostały wyodrębnione przy użyciu takich pojęć z prawa materialnego, jak stosunek cywilny (kryterium przedmiotowe), przedsiębiorca (kryterium podmiotowe) i działalność gospodarcza (kryterium funkcjonalne), w celu ich rozpoznania przez wydziały gospodarcze sądów powszechnych, przez sędziów szczególnie obeznanych z problematyką gospodarczą, jak też według przepisów postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych oraz przy zastosowaniu innych odrębności przewidzianych dla spraw gospodarczych, które do 3.5.2012 r. dotyczyły zwłaszcza właściwości rzeczowej zależnej od wartości przedmiotu sporu oraz dopuszczalności skargi kasacyjnej związanej z wartością przedmiotu zaskarżenia. Ponadto sprawy gospodarcze *sensu largo* ustawodawca wyodrębnił przy użyciu innych jeszcze kryteriów, odwoływał się bowiem do takich pojęć zaczerpniętych z prawa materialnego, jak stosunek spółki albo sprawy dotyczące odpowiedzialności w spółkach kapitałowych, w tym sprawy o roszczenia z art. 299 KSH.

wyr. SA w Warszawie z 4.12.2012 r., I ACa 1088/12, Legalis

Okoliczności uzasadniające przekazanie sprawy sądowi okręgowemu

1. Rozmiar wyrządzonej szkody w mieniu jednostki pokrzywdzonej – niewątpliwie wielki – jest wprawdzie istotnym, ale nie jedynym i wcale nieprzesądającym elementem o szczególnej wadze sprawy w rozumieniu art. 25 § 2 KPK.

2. Zmianę właściwości rzeczowej sądu nie uzasadniają również ani rzekome „trudności organizacyjne”, związane z rozpoznaniem tej sprawy, ani także rzeczywiste, spore obciążenie sędziów orzekających w wydziale, jak też medialne zainteresowanie przebiegiem procesu. Wszak okoliczności te nie należą do ustawowych przesłanek określonych w art. 25 § 2 KPK, a co najwyżej mogą one wpływać na celowość podjęcia (fakultatywnej) decyzji w oparciu o treść tego przepisu, pod warunkiem że ich natężenie będzie wyraźnie wyższe niż w wypadku przekazania sprawy sądowi okręgowemu, a taka sytuacja nie ma miejsca.

post. SA w Lublinie z 17.8.2005 r., II AKo 226/05, OSA 2006, Nr 6, poz. 29

Zawiłość i szczególna waga sprawy

Sam fakt obszerności materiału dowodowego nie jest wystarczającym powodem do uznania „szczególnej wagi lub zawiłości sprawy” i uznania zasadności wniosku sądu rejonowego.

post. SA w Warszawie z 7.1.2004 r., II AKo 487/03, OSA 2005, Nr 1, poz. 3

(...)

Rozdział 2. Właściwość miejscowa

Oddział 1. Właściwość ogólna

(...)

Art. 29.

Sprawy przeciwko Skarbowi Państwa

Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

→ Zob. także art. 25 KC, art. 43, 46 KPC.

Spis treści

A. Komentarz

1. Właściwość miejscowa

2. Rodzaje właściwości miejscowej

3. Sąd właściwy w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa

B. Linia orzecznicza

A. Komentarz

1. Właściwość miejscowa. Ten rodzaj właściwości sądów określa zasięg terytorialny poszczególnych sądów wynikający z ustawowo ustalonych okręgów sądowych. Przepisy o właściwości miejscowej wskazują zatem, który z równorzędnych sądów jest właściwy do rozpoznania sprawy.

2. Rodzaje właściwości miejscowej. W Kodeksie postępowania cywilnego wyróżniono następujące rodzaje właściwości miejscowej:

- 1) **właściwość miejscowa ogólna.** W przypadku osób fizycznych reguły postępowania cywilnego nawiązują do miejsca zamieszkania pozwanego (miejsce zamieszkania określa się według przepisów Kodeksu cywilnego, czyli jest to miejscowość, w której pozwany przebywa z zamiarem stałego pobytu – art. 25 KC). Powództwo wytacza się przed sąd I instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania. Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce, ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu w Polsce, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce – według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce;
- 2) **właściwość przemienna.** W sprawach wskazanych w ustawie powód ma możliwość wyboru sądu, do którego skieruje pozew, spośród sądu właściwości ogólnej bądź wskazanego w przepisie;

- 3) **właściwość wyłączna.** W przypadkach wyraźnie wskazanych w ustawie powód może wytoczyć powództwo wyłącznie przed sądem, który dany przepis wskazuje;
- 4) **właściwość szczególna.** W wypadkach wskazanych w przepisach szczególnych ustawodawca uregulował odrębne od powyższych zasady ustalania miejscowo właściwego sądu. Właściwość przemienna przewidziana jest m.in., gdy wyłącznie właściwe są dwa sądy i wówczas wybór jednego z nich należy do powoda.

Postacią właściwości szczególnej jest także właściwość umowna (prorogacyjna), zgodnie z którą strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi I instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten będzie wówczas wyłącznie właściwy, jeżeli strony nie postanowiły inaczej lub jeżeli powód nie złożył pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Strony mogą również ograniczyć umową pisemną prawo wyboru powoda pomiędzy kilkoma sądami właściwymi dla takich sporów. Strony nie mogą jednak zmieniać właściwości wyłącznej.

Z właściwością szczególną mamy do czynienia także wówczas, gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności. Sąd nad nim przełożony wyznaczy wówczas inny sąd; o wyznaczenie innego sądu równorzędnego występują sąd właściwy. Z kolei, gdy w myśl przepisów KPC nie można na podstawie okoliczności sprawy ustalić właściwości miejscowej, Sąd Najwyższy oznaczy sąd, przed który należy wytoczyć powództwo.

3. Sąd właściwy w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa. Przepis art. 29 KPC wskazuje sąd właściwy miejscowo do rozpoznania sprawy, w której pozwanym jest Skarb Państwa. Skarb Państwa działa przez jednostki organizacyjne państwa, niemające osobowości prawnej (tzw. *stationes fisci*), i zgodnie z art. 67 § 2 zd. 1 KPC organy tych jednostek, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, podejmują za Skarb Państwa czynności procesowe. Każda czynność cywilnoprawna państwowej jednostki organizacyjnej jest *de iure civil* czynnością Skarbu Państwa. Jednostki te działają na rachunek Skarbu Państwa, a przysporzenie majątkowe może nastąpić tylko na rzecz Skarbu Państwa, funkcją takiej jednostki jest reprezentowanie interesów Skarbu Państwa i podejmowanie za niego czynności [uzasadnienie uchw. SN(7) z 14.10.1994 r., III CZP 16/94, OSNC 1995, Nr 3, poz. 40].

W związku z tak ukształtowaną reprezentacją Skarbu Państwa pozostaje określenie właściwości miejscowej w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa.

Pozew taki należy wnieść do sądu, w którego okręgu ma siedzibę państwowa jednostka organizacyjna, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie. Siedzibą *statio fisci* jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający. Gdy roszczenie skierowane przeciwko Skarbowi Państwa wiąże się z działalnością kilku jednostek organizacyjnych, znajdzie zastosowanie art. 43 § 1 KPC.

Artykuł 29 KPC, określający odmienną zasadę właściwości w sprawach, gdzie Skarb Państwa jest stroną pozwaną, jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 30 KPC, a jako taki nie powinien być interpretowany rozszerzająco.

B. Linia orzecznicza

Niedopuszczalność zawarcia umowy prorogacyjnej między stronami stosunku pracy

Pomiędzy stronami stosunku pracy nie jest możliwe zawarcie umowy prorogacyjnej, o której mowa w art. 46 § 1 KPC.

post. SN z 13.2.2014 r., II PZP 1/13, BSN 2014, Nr 2, s. 24

Miejsce zameldowania a miejsce zamieszkania

Fakt zameldowania osoby fizycznej w określonym lokalu nie przesądza o jej miejscu zamieszkania i nie stanowi okoliczności decydującej, skoro miejsce zameldowania jest kategorią prawa administracyjnego i może być traktowane jedynie jako wskazówka. Definicja pojęcia „miejsca zamieszkania” została określona w art. 25 KC, który wskazuje na konieczność łącznego występowania elementu zamiaru stałego pobytu oraz elementu faktycznego przebywania w danej miejscowości.

post. SN z 12.2.2014 r., IV CZ 114/13, Legalis

Określenie właściwości miejscowej sądu

Określenie właściwości miejscowej sądu do rozpoznania określonej sprawy przy zastosowaniu dyspozycji przepisu art. 46 § 1 KPC wyłącza co do zasady możliwość zastosowania w tym zakresie przepisu art. 43 § 1 KPC.

post. SA we Wrocławiu z 19.1.2012 r., I ACz 101/12, Legalis

Jednolitość Skarbu Państwa jako osoby prawnej

Materialnoprawna konstrukcja zakładająca jednolitość Skarbu Państwa, jako osoby prawnej, wywiera w sferze przepisów proceduralnych ten skutek, że niezależnie od wielości wskazanych w pozwie i orzeczeniu sądowym państwowych jednostek organizacyjnych lub ich organów, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, stroną pozwaną jest zawsze Skarb Państwa, a nie wskazane jednostki. Wymóg określenia w procesie właściwej państwowej jed-

nostki organizacyjnej wynika z konieczności określenia właściwości miejscowej sądu (art. 29 KPC), zapewnienia należytej reprezentacji Skarbu Państwa (art. 67 § 2 KPC) i skonkretyzowania tej jednostki w orzeczeniu dla celów egzekucji sądowej (art. 1060 KPC).

wyr. SN z 13.4.1983 r., IV CR 66/83, OSNAPiUS 1984, Nr 1, poz. 5

Art. 30. Powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi niebędącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby.
Sprawy przeciwko osobie prawnej

↳ Zob. także art. 41 KC.

Spis treści

A. Komentarz

B. Linia orzecznicza

1. Sąd właściwy w sprawach przeciwko osobie prawnej

A. Komentarz

1. Sąd właściwy w sprawach przeciwko osobie prawnej. Zgodnie z treścią art. 30 KPC, powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi niebędącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby. Pojęcie siedziby osoby prawnej określa art. 41 KC, według którego, jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowi inaczej, siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający.

Artykuł 30 KPC określa właściwość miejscową co do wszystkich podmiotów tam wymienionych, bez względu na zakres terytorialny ich działalności (a więc wszystkich osób prawnych poza Skarbem Państwa), również i tych, których działalność obejmuje teren całego kraju; przepis szczególnie może określać tę właściwość w sposób odmienny [uchw. SN(7) z 27.10.1988 r., III CZP 43/88, OSNAPiUS 1989, Nr 4, poz. 53].

Artykuł 30 KPC znajduje zastosowanie wtedy, gdy nie zachodzą warunki uzasadniające wybór przez powoda innego sądu, zgodnie z przepisami o właściwości przemiennej (art. 32–37² KPC), lub gdy takie warunki zachodzą, lecz strona powodowa nie chce z nich skorzystać (art. 31 KPC).

B. Linia orzecznicza**Ustalenie właściwości miejscowej sądu w sprawie przeciwko wspólnocie mieszkaniowej – siedziba wspólnoty mieszkaniowej**

Stroną pozwaną w niniejszej sprawie jest wspólnota mieszkaniowa i okoliczność ta (tj. miejsce położenia nieruchomości wspólnej) ma decydujące znaczenie dla określenia właściwości miejscowej sądu. (...) W odniesieniu do wspólnot mieszkaniowych nie można wprost zastosować art. 41 KC. Odpowiednie zastosowanie (poprzez art. 33¹ § 1 KC) tego przepisu daje jednak podstawy do uznania, na potrzeby określenia właściwego miejscowo sądu do rozpoznania sprawy przeciwko wspólnocie mieszkaniowej, że nieruchomość wspólna stanowi odpowiednik siedziby osoby prawnej. Oznacza to, że miejscowo właściwym sądem w takiej sprawie będzie sąd, w którego okręgu położona jest nieruchomość wspólna, podlegająca zarządowi danej wspólnoty mieszkaniowej. Okoliczność ta wyłącza również możliwość odmiennego określenia „siedziby” wspólnoty mieszkaniowej w umowie właścicieli lokali.

post. SA w Katowicach z 28.2.2012 r., I ACz 1128/11, OSA w Katowicach 2012, Nr 1, poz. 1

Oddział 2. Właściwość przemienna

(...)

Art. 33.

Roszczenia przeciwko przedsiębiorcy

Powództwo o roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału.

Spis treści

A. Komentarz

B. Linia orzecznicza

1. Sąd właściwy w sprawach o roszczenia majątkowe przeciwko przedsiębiorcy

A. Komentarz

1. Sąd właściwy w sprawach o roszczenia majątkowe przeciwko przedsiębiorcy. Właściwość miejscowa, o której mowa w komentowanym artykule, to właściwość przemienna, zatem powód ma możliwość wyboru sądu, do którego skieruje pozew, spośród sądu właściwości ogólnej bądź wskazanego w tym przepisie. Aby przepis ten znalazł zastosowanie, należy ustalić, czy mamy do czynienia z majątkowym charakterem dochodzonego roszczenia i czy

istnieje związek tego roszczenia z działalnością zakładu lub oddziału pozwanego przedsiębiorcy.

Definiując pojęcie oddziału, pomimo uchylecia ustawy SwobDziałGospU, można posiłkowo sięgnąć do jej art. 5 pkt 4. Przez oddział należy zatem rozumieć wyodrębnioną i samodzielną organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywaną przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności. Zakład główny można zdefiniować jako główne miejsce wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. Przeciwno osobie prawnej prowadzącej działalność na obszarze całego państwa można zatem wytoczyć powództwo o roszczenie majątkowe według siedziby oddziału, z którego działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Artykuł 33 KPC zakresem zastosowania obejmuje zakłady główne i oddziały wszelkich przedsiębiorców (osób prawnych, w tym Skarbu Państwa, innych jednostek organizacyjnych wyposażonych w zdolność sądową, a także osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą). Dał temu wyraz także Sąd Najwyższy, wyjaśniając, że powództwo o roszczenie majątkowe skierowane przeciwko osobie fizycznej prowadzącej ewidencjonowaną działalność gospodarczą, związane z tą działalnością, wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce prowadzenia tej działalności (zakład) (uchw. SN z 4.1.1995 r., III CZP 148/94, OSNC 1995, Nr 4, poz. 61).

B. Linia orzecznicza

Umowna właściwość sądu w sporach pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem

Stosownie do treści art. 27 § 1 i art. 30 KPC powództwo wytacza się przed sąd I instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania lub siedzibę (właściwość ogólna). Zgodnie zaś z art. 33 KPC powództwo o roszczenie majątkowe wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu znajduje się jednostka organizacyjna pozwanego lub jej zakład mający za zadanie prowadzenie działalności gospodarczej, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tej jednostki. W myśl art. 34 KPC natomiast powództwo o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy można wytoczyć też przed sądem miejsca wykonania umowy (właściwość przemienna). Uwzględniając powyższe przyjąć należy, iż w sytuacjach gdy miejsce zamieszkania konsumenta i miejsce wykonania umowy będzie położone poza okręgiem sądu właściwego dla siedziby oddziału przedsiębiorcy, w którym prowadzony jest rachunek, sporny zapis będzie narzucał rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. Podkreślić trzeba, że właściwość przemienna określona w art. 33 KPC dotyczy jedynie roszczeń majątkowych skierowanych przeciwko jednostkom organizacyjnym przedsiębiorcy prowadzącego działalność gospodarczą. Jeśli pozwanym będzie nie

podmiot gospodarczy, ale konsument, ten rodzaj własności przemiennej nie będzie miał zastosowania.

wyr. SO – SOKiK z 28.10.2010 r., XVII AmC 2047/09, Legalis

Własność przemienna sądu

Własność przemienna sądu, do którego pozew został wniesiony, powinna wynikać z okoliczności wskazanych w pozwie (art. 187 § 1 pkt 2 KPC).

uchw. SN z 9.6.2005 r., III CZP 28/05, OSNC 2006, Nr 4, poz. 61

Art. 34.

Sprawy
o roszczenia
z umów

§ 1. Powództwo o zawarcie umowy, ustalenie jej treści, o zmianę umowy oraz o ustalenie istnienia umowy, o zmianę umowy oraz ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, a także o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy można wytoczyć przed sąd miejsca jej wykonania.

§ 2. Za miejsce wykonania umowy uważa się miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju, w szczególności w przypadku:

- 1) sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce, do którego rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone;
- 2) świadczenia usług – miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone.

§ 3. W razie wątpliwości miejsce wykonania umowy powinno być stwierdzone dokumentem.

→ Zob. także art. 454 KC.

Spis treści

A. Komentarz

1. Sąd właściwy w sprawach o roszczenia wynikające z umów

B. Linia orzecznicza

A. Komentarz

1. Sąd właściwy w sprawach o roszczenia wynikające z umów. Ustalenie miejsca spełnienia świadczenia charakterystycznego powinno uwzględniać szczegółowe postanowienia konkretnej umowy. O ile w braku szczegółowych postanowień stron w tym zakresie zastosowanie wprost będą znajdować przepisy prawa regulujące tzw. umowy nazwane, o tyle problematyczne może być ustalenie właściwych norm w przypadku umów nienazwanych.

Ustawodawca wskazał przykładowo, że za miejsce wykonania umowy uważa się w szczególności w przypadku:

- 1) sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce, do którego rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone;
- 2) świadczenia usług – miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone,

a zatem z wyłączeniem świadczenie pieniężnego (zapłaty), która nie jest świadczeniem charakterystycznym. Jednakże w przypadku tych umów, które dotyczą świadczeń *stricte* pieniężnych i nie obejmują innych świadczeń (np. pożyczka), za miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego należy uznać miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego (w przypadku transakcji bezgotówkowych miejscem spełnienia świadczenia jest miejsce, gdzie prowadzony jest bankowy rachunek wierzyciela).

W tych przypadkach, w których usługi świadczone były w różnych miejscach (np. transport towarów w kilka miejsc), miejsc wykonania świadczenia charakterystycznego jest wiele. Przy ustalaniu właściwości sądu rozstrzygające znaczenie może mieć miejsce wykonania umowy jako całości albo też tylko miejsce wykonania poszczególnych zobowiązań z niej wynikających, dlatego też w ramach jednego stosunku umownego może mieć miejsce właściwość kilku sądów (post. SA w Poznaniu z 8.7.2013 r., I ACz 1075/13, Legalis). W konsekwencji może okazać się, że sądów właściwych przemiennie na gruncie art. 34 § 1 i 2 KPC, z punktu widzenia miejsca spełnienia świadczenia charakterystycznego, będzie kilka.

Sprawy o zawarcie umowy mogą stanowić m.in. sprawy o zawarcie umowy przyrzeczonej w wykonaniu umowy przedwstępnej (art. 390 § 2 KC) oraz sprawy o złożenie przez pozwanego oświadczenia woli na podstawie art. 64 KC.

W zakresie żądania wykonania umowy chodzi tu zarówno o żądanie spełnienia całego świadczenia, jak i jego części. Roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia po odstąpieniu od umowy (art. 494 KC) nie mieści się już jednak w zakresie zastosowania art. 34 KPC, nie będąc już roszczeniem o wykonanie umowy lub odszkodowanie z powodu jej niewykonania, lecz roszczeniem wynikającym ze zniweczenia łączącego strony stosunku umownego na skutek jednostronnego oświadczenia woli jednej ze stron (post. SA w Krakowie z 23.1.2013 r., I ACz 2138/12, Legalis). Podstawą właściwości przemiennej uregulowanej w art. 34 KPC jest bowiem miejsce wykonania umowy o charakterze obligacyjnym, a nie zobowiązań wynikających bezpośrednio z ustawy (post. SA w Katowicach z 7.10.1993 r., I ACz 694/93, MoP 2006, Nr 5, s. 256). W uzasadnieniu jednego z orzeczeń Sąd Najwyższy ponadto wyjaśnił, że odpowiedzialność sprzedawcy oparta na rękojmi za wady wynika wprawdzie z sa-

[Przejdź do księgarni →](#)